

Sygn. akt V ACa 232/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Teresa Karczyńska - Szumilas
Sędziowie:	SA Katarzyna Przybylska (spr.) SO del. Leszek Jantowski
Protokolant:	stażysta Karolina Sowińska

po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 2018 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa P. L. (1), K. L.

A. L. (1) i E. L.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego we W.

z dnia 2 grudnia 2016 r. sygn. akt I C 258/15

I. Zmienia zaskarżony wyrok:

1. w punkcie 1 (pierwszym) o tyle tylko, że podwyższa zasądzoną w nim kwotę z kwoty 70.000 (siedemdziesiąt tysięcy) złotych do kwoty 130.000 (sto trzydzieści tysięcy) złotych,
2. w punkcie 2 (drugim) o tyle tylko, że podwyższa zasądzone w nim kwoty po 64.400 (sześćdziesiąt cztery tysiące czterysta) złotych dla każdego z powodów do kwot po 124.600 (sto dwadzieścia cztery tysiące sześćset) złotych dla każdego z powodów,
3. w punkcie 3 (trzecim) o tyle tylko, że podwyższa zasądzoną w nim kwotę 10.500 (dziesięć tysięcy pięćset) złotych do kwoty 15.000 (piętnaście tysięcy) złotych,
4. w punkcie 4 (czwartym) o tyle tylko, że podwyższa zasądzone w nim dla każdego z powodów kwoty po 6.000 (sześć tysięcy) złotych do kwot po 10.500 (dziesięć tysięcy pięćset) złotych dla każdego z powodów,

5. w punkcie 5 (piątym) o tyle tylko, że podwyższa zasądzoną w nim na rzecz każdego z powodów rentę z kwoty 140 (sto czterdzieści) złotych do kwoty 200 (dwieście) złotych miesięcznie,
6. w punkcie 5a (piątym a) o tyle tylko, że zasądzoną w nim na rzecz każdego z powodów kwotę 3.817 (trzy tysiące osiemset siedemnaście) złotych podwyższa do kwoty 5.373 (pięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt trzy) złote na rzecz każdego z powodów,
7. punkcie 9 (dziewiątym) w ten sposób, że zasądzone w nim kwoty po 1.375 (jeden tysiąc trzysta siedemdziesiąt pięć) złotych na rzecz każdego z powodów podwyższa do kwot po 2.604 (dwa tysiące sześćset cztery) złote na rzecz każdego z powodów,
8. punkcie 10 (dziesiątym) w ten sposób, że zasądzoną w nim na rzecz Skarbu Państwa kwotę 16.048 (szesnaście tysięcy czterdzieści osiem) złotych podwyższa do kwoty 30.406,76 zł (trzydzieści tysięcy czterysta sześć złotych siedemdziesiąt sześć groszy);

II. Oddala apelację w pozostałej części;

III. Zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy.

V ACa 232/17

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym przez A. L. (1), P. L. (1), E. L. i K. L. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W., A. L. (1) zażądała zasądzenia od pozwanego kwoty 50.000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią męża P. L. (2) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty, zasądzenia kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty nadto zasądzenia od pozwanego kwoty 200 zł miesięcznie płatnej do 10 dnia każdego miesiąca tytułem renty z wyrównaniem za okres 3 lat wstecz od daty skierowania pozwu i na przyszłość wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę od dnia wymagalności każdej z rent do dnia zapłaty; P. L. (1), E. L. i K. L. wniesli o zasądzenie kwot po 45.500 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty, zasądzenie kwot po 144.600 zł tytułem zadośćuczynień za naruszenie ich dóbr osobistych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kwot po 200 zł miesięcznie płatnych do 10 dnia każdego miesiąca tytułem rent z wyrównaniem za okres 3 lat wstecz od daty skierowania pozwu i na przyszłość wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę od dnia wymagalności każdej z rent do dnia zapłaty. Powodowie wniesli nadto o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy we W. wyrokiem z 2.12.2016r. zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. L. (1) tytułem zadośćuczynienia kwotę 70.000 zł wraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty, na rzecz powodów P. L. (1), K. L. i E. L. tytułem zadośćuczynienia kwoty po 64.600 zł na rzecz każdego z powodów wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty, zasądził od pozwanego na rzecz powódki A. L. (1) tytułem odszkodowania kwotę 10.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty, zasądził od pozwanego na rzecz powodów P. L. (1), K. L. i E. L. tytułem odszkodowania kwoty po 6.000 zł na rzecz każdego z powodów wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014 roku do dnia zapłaty, zasądził od pozwanego na rzecz powodów P. L. (1), K. L. i E. L. renty w kwocie po 140 zł miesięcznie dla każdego z powodów, płatne w następujący sposób:

a) za okres od dnia 13 sierpnia 2012 roku do 21 listopada 2014 roku w łącznej kwocie 3.817 zł dla każdego z w/w powodów z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 6 października 2015 roku do dnia zapłaty,

b) od 22 listopada 2014 roku do 10 dnia każdego miesiąca z góry wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w terminie płatności każdej z rent;

oddalił powództwa w pozostałej części, oraz orzekł o kosztach postępowania w sprawie.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach.

(...) P. L. (2) pracował w gospodarstwie rolnym (...) przy zbiorze ziemniaków. Obsługiwał (...) podpięty do ciągnika rolniczego U.. Ciągnikiem kierował E. B. (1). Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych miał zawarte w (...) S.A.

W pewnym momencie P. L. (2) zasygnalizował E. B. (2) problem z przenośnikiem taśmowym. E. B. (2) zatrzymał ciągnik, nie wyłączył go jednak. Wysiadł z ciągnika i poszedł pomóc pracownikowi. Obaj wytręcali kamień następnie zeszli z maszyny, pierwszy P. L. (2), który następnie między ciągnikiem a maszyną został wciągnięty w element przekładnika wyładowczego maszyny, w wyniku czego doznał ciężkich obrażeń ciała.

Kombajn, który obsługiwał (...) P. L. (2) był napędzany poprzez wał odbioru mocy z silnika ciągnika rolniczego. Stan techniczny maszyny był nieprawidłowy. Maszyna nie posiadała wymaganej osłony przy napędzie dolnej części napędu przenośnika podłogowego zasobnika do ziemniaków. Wałek przekazu mocy był również pozbawiony osłon. W związku z powyższym maszyna nie powinna zostać dopuszczona do pracy. Wszelkie czyszczenie, naprawy maszyny winny odbywać się przy unieruchomionych mechanizmach i bezwzględnie wyłączonym napędzie maszyny i odłączonym od napędu – ciągnika rolniczego.

P. L. (2) po wypadku trafił do Szpitala(...) w B., gdzie zmarł w dniu (...) Był w związku małżeńskim z A. L. (1), (...). P. L. (2) miał ze związku małżeńskiego troje dzieci: P. L. (1) lat (...), E. L. lat(...) i K. L. lat(...)

P. L. (2) nie miał stałej pracy. Utrzymywał siebie i swoją rodzinę z prac dorywczych. Wykonywał prace budowlane oraz pracował u okolicznych rolników, w tym także u E. B. (2). W zamian za pracę u rolników otrzymywał pieniądze i plody rolne. Żona P. L. (2) nie pracowała. Zajmowała się domem i dziećmi. Rodzina L. korzystała z pomocy (...). A. L. (1) otrzymywała rentę chorobową w wysokości 400 zł (...)

Po wypadku męża A. L. (1) sama sprawowała opiekę nad dziećmi, jej sytuacja materialna była trudna. (...). Dzieci pytały o ojca. (...) A. L. (1), co było związane (...). (...) ujawnił się po urodzeniu najmłodszego dziecka. A. L. (1) w czasie pobytu męża w szpitalu(...) Pomimo jej problemu (...) dzieci systematycznie chodziły do szkoły, były czysto ubrane, zadbane, miały potrzebne przybory i podręczniki szkolne. Matka interesowała się ich sprawami szkolnymi, uczestniczyła w zebraniach szkolnych. Postanowieniem z dnia 22 listopada 2007 roku w sprawie(...)Sąd Rejonowy w A. (...) W czasie pobytu A. L. (1) (...) zmarł jej mąż. Na udział w pogrzebie otrzymała (...). Dzieci w tym czasie były pod opieką babci. (...)

Po śmierci P. L. (2) jego żona i dzieci nie otrzymali żadnych świadczeń. Rodzina utrzymywała się(...) Brakowało pieniędzy na wszystko. Po powrocie (...) A. L. (1) zaczęła pracować dorywczo u rolników. W załatwianiu spraw urzędowych pomagał kurator i pracownicy opieki społecznej. A. L. (1) nadal mieszka sama z dziećmi. Brakuje jej męża, czasu spędzanego z nim, jego wsparcia, pomocy w pracach domowych, w obejściu. Czas po śmierci P. L. (2) był bardzo trudny dla jego rodziny. (...). Dzieci nie mogły się pogodzić ze śmiercią ojca, z którym lubiły przesiadywać przy stole, który pomagał im w odrabianiu lekcji. Było im trudno, ich matka była załamana, nie mieli z kim rozmawiać, ciężko było im posprzątać rzeczy ojca. Rodzeństwo L. wspomina ojca. Regularnie odwiedzają jego grób. Każde z nich ma w pokoju na biurku jego zdjęcie.

Fakt śmierci męża, ojca skutkował u powodów wystąpieniem stanów emocjonalnych adekwatnych do sytuacji, zgodnych z normami społecznymi oraz reakcjami na zaistniałą sytuację życiową.

Obecnie P. L. (1) ma (...) Uzyskał już tytuł (...). Jego marzeniem była szkoła (...). Marzenia tego nie mógł dotychczas zrealizować z powodu braku pieniędzy na internat. Matka zwróciła się nawet w tej sprawie (...) ale ta nie mogła jej udzielić pomocy. E. L. ma (...) Uczy się zawodu (...). Najmłodszy z rodzeństwa K. ma obecnie(...)

Pismem z dnia 13 października 2014 roku, które wpłynęło do pozwanego ubezpieczyciela w dniu 20 października 2014 roku A. L. (1) i jej dzieci zgłosili szkodę, wnosząc o wypłatę im zadośćuczynień w kwotach po 150.000 zł, odszkodowań z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w kwotach po 120.000 zł oraz renty w kwocie 200 zł miesięcznie na rzecz A. L. (1) i po 350 zł miesięcznie na rzecz jej dzieci.

(...) S.A. w W. w dniu 11 grudnia 2014 roku przyznał zadośćuczynienie w kwocie 18.000 zł i odszkodowanie w kwocie 15.000 zł, tj. łącznie 33.000 zł na rzecz P. L. (1), K. L. i E. L., przy czym przyznane kwoty pomniejszył o 70% z tytułu przyjętego przyczynienia się poszkodowanego do szkody i wypłacił na rzecz każdego z wymienionych uprawnionych po 9.900 zł. Ubezpieczyciel odmówił wypłaty świadczeń na rzecz A. L. (1) twierdząc, iż roszczenia zostały zgłoszone przez nią po upływie terminu przedawnienia.

Stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy ustalił na podstawie przesłuchania powodów A. L. (1), P. L. (1), E. L., zeznań świadków S. P., R. F., E. B. (2), opinii biegłych A. L. (2) i A. K. oraz przedstawionych przez strony dokumentów, których prawdziwość i wiarygodność nie była kwestionowana i nie budziła uzasadnionych wątpliwości. Opinie wydane przez A. L. (2) i A. K. są zupełne i należyte uzasadnione. Wystarczająco wyjaśniają zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych. Opinia A. L. (2) koresponduje z opinią S. P.. Wynika z niej jasno, iż (...) oceniana przez biegłego maszyna nie powinna być użytkowana (nie powinna być dopuszczona do pracy na polu). Nadto wszelkie czyszczenie, naprawy maszyny winny odbywać się przy unieruchomionych mechanizmach i bezwzględnie wyłączonym napędzie maszyny i odłączonym od napędu – ciągnika rolniczego w myśl zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

P. L. (2) został dopuszczony do pracy przy obsłudze (...) przez E. B. (2). Dopuszczenie go do pracy w tych okolicznościach spowodowało narażenie go na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 160 § 1 k.k. w zw. z art. 160 § 3 k.k.).

W tym stanie rzeczy w ocenie Sądu Okręgowego niezasadny jest podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia. Zgodnie bowiem z przepisem art. 442¹ § 2 k.c. jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Nieuprawnione jest powoływanie się przez pozwanego na orzeczenia w przedmiocie umorzenia prowadzonych przez Komendę Powiatową Policji w G. postępowań. Wskazać w tym miejscu należy, iż sąd cywilny jest związany jedynie skazującym wyrokiem karnym, co wynika wprost z przepisu art. 11 k.p.c. W związku z tym postanowienia wymienione przez pozwanego w odpowiedzi na pozew umarzające postępowania nie wiążą sądu w postępowaniu cywilnym. Biorąc pod uwagę dokonane ustalenia a przede wszystkim wnioski płynące z opinii biegłego(...) orzeczenia te niczego w sprawie nie zmieniły.

W ocenie Sądu Okręgowego w tym stanie rzeczy pozwany odpowiada za szkodę wynikającą ze zdarzenia(...). Pozwany nie kwestionował zasady swojej odpowiedzialności wobec dzieci zmarłego.

Analizując podnoszoną przez pozwanego kwestię przyczynienia P. L. (2) do szkody Sąd Okręgowy podkreślił, że fakt świadomego zdecydowania się na pracę przy urządzeniu nie posiadającym wymaganych osłon oraz zbliżenie się do kombajnu bez odłączenia napędu należy oceniać w kategoriach przyczynienia się przez poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody zaistniałej w wyniku wypadku. Niewątpliwie P. L. (2) nie zostały zapewnione przez zatrudniającego go rolnika bezpieczne warunki pracy. Jednak poszkodowany musiał mieć świadomość tego, że urządzenie nie posiada wymaganych osłon. Pomimo tego zbliżył się do pracującego niezabezpieczonego osłonami

mechanizmu. Oznacza to, że pomiędzy nieostrożnym zachowaniem pokrzywdzonego a szkodą istnieje normalna zależność w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. P. L. (2) miał doświadczenie w obsłudze sprzętu rolniczego (pracował wcześniej w gospodarstwie rolnym) i musiał mieć świadomość grożącego mu niebezpieczeństwa.

W świetle powyższego dokonując oceny stopnia przyczynienia się poszkodowanego do powstałej szkody Sąd Okręgowy ustalił je w niniejszej sprawie na poziomie 30%. Sąd Okręgowy nie znalazł żadnych podstaw, aby zaakceptować przyjęte przez pozwanego przyczynienie się poszkodowanego do szkody na poziomie 70%.

W niniejszej sprawie zdaniem Sądu Okręgowego przyjęć należy, iż całokształt okoliczności branych pod uwagę w ramach art. 362 k.c. uzasadniał pomniejszenie należnych powodom świadczeń o 30%.

Za uzasadnione częściowo Sąd Okręgowy uznał żądania zasądzenia zadośćuczynień na rzecz każdego z powodów.

W wyniku wypadku, za który odpowiada pozwany powódka A. L. (1) straciła męża a jej dzieci ojca. Powodom została wyrządzona krzywda, doszło do zerwania więzi rodzinnych ze zmarłym, co skutkuje odpowiedzialnością pozwanego na podstawie art. 24 i 448 k.c.

Niewątpliwie długi okres czasu od wypadku łagodzi skutki zdarzenia, co wpływa na wysokość zadośćuczynienia. Podstawowe znaczenie dla wysokości zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. ma jednak rozmiar doznanej krzywdy. Decydujący jest więc rozmiar bólu i cierpienia, uczucie pustki, zniechęcenia i zawiedzionych nadziei a także sposób przeżywania żałoby i czas jej trwania. W ocenie Sądu Okręgowego niewątpliwie powodowie przeżyli znaczny ból i cierpienie w związku ze śmiercią P. L. (2). Jakkolwiek najbardziej ostre fazy żałoby powodowie mają już za sobą, funkcjonują prawidłowo, to jednak pamięć o śmierci męża i ojca nadal trwa. Krzywda związana z cierpieniami po jego stracie nie została dotąd zrekompensowana. Kwota zadośćuczynienia w ocenie Sądu Okręgowego powinna być odczuwalna dla powodów i przynosić im równowagę emocjonalną, naruszoną przez doznane cierpienia. Kwota zadośćuczynienia na poziomie 100.000 zł jest adekwatna do bólu i cierpienia powodów po stracie męża i ojca. Krzywda wynikająca ze śmierci rodzica jest bardzo odczuwalna dla (...) dziecka a przynajmniej jedną z najbardziej odczuwalnych. Dzieci zmarłego (...). Wychowały się bez ojca i bez męskiego wzorca. Ich matka w najtrudniejszym dla nich okresie nie była w stanie udzielić im wsparcia(...) W czasie kiedy P. L. (2) trafił po wypadku do szpitala konieczne było podjęcie (...)pozostali po opieką babci. Doszło do zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Najmłodszy w rodzeństwa K. w kilka miesięcy po pogrzebie ojca (...) nie świętował jednak tego dnia jak jego rówieśnicy. Świat dzieci zmarłego P. L. (2) uległ nagłej zmianie. Stracili ojca i zaczęli borykać się z problemami materialnymi. Powodowie pielęgnują pamięć ojca. Regularnie odwiedzają jego grób, mają na biurkach jego zdjęcia, pamiętają spędzone z nim chwile przy stole, jak dawał im pieniądze, żeby sobie coś kupili. Tego im zabrakło po wypadku.

Dokonując oceny odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia dla A. L. (1) Sąd Okręgowy nie zgodził się z twierdzeniem powódki jakoby problem związany (...) miał związek z tragiczną śmiercią jej męża. Nie jest prawdą, iż problem ten pojawił się po wypadku P. L. (2). (...). Wskazane powyżej okoliczności Sąd Okręgowy wziął także pod rozwagę podejmując decyzję o wysokości odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia. W chwili śmierci męża A. L. (1) (...). W związku małżeńskim z P. L. (2) była lat 10. Do dnia dzisiejszego jest sama z dziećmi. Po śmierci męża nie związała się z innym mężczyzną, czas wolny spędza z dziećmi. Niewątpliwie wiadomość o wypadku, pobyt w szpitalu męża a następnie jego śmierć były dla niej ciężkim przeżyciem. Została sama z trójką dzieci bez żadnych świadczeń. Musiała radzić sobie z trudną sytuacją materialną i(...) Pieniądze, jakie dzieci zmarłego otrzymały w toku postępowania likwidacyjnego prowadzonego przez pozwanego pozwoliły na poprawę warunków mieszkaniowych – zostały przeznaczone na remont domu. A. L. (1) kupiła też samochód, z którego korzysta.

Sąd Okręgowy decydując o odpowiedniej sumie zadośćuczynienia wziął pod rozwagę zdolność dzieci zmarłego i jego żony do zaakceptowania nowej sytuacji, wiek powodów. Powodowie jakkolwiek dotkliwie przyjęli stratę ojca, męża stopniowo po okresie żałoby odzyskali równowagę i chociaż nadal odczuwają jego brak nie wykazują zaburzeń emocjonalnych. Dzieci zmarłego nie wymagają terapii psychologicznej. Matka chociaż nie była w stanie zastąpić im ojca i borykała się z poważnym problemem starała się zapewnić im właściwą opiekę. Powodowie mieli wsparcie w rodzinie. Wszystko to sprawia, że ich żądanie uznania za odpowiednią (dla każdego z powodów)

kwotę zadośćuczynienia w wysokości 150.000 zł uznać należało za wygórowane. Jakkolwiek trudno jest miarkować zadośćuczynienie w tego typu sprawach kwota 100.000 złotych będzie miała dla powodów charakter odczuwalny i mający charakter rekompensaty. Ponieważ, bezpośrednio poszkodowany przyczynił się do szkody w 30% powyższą kwotę należało obniżyć o 30%. Kwoty zadośćuczynień należnych dzieciom zmarłego Sąd Okręgowy dodatkowo pomniejszył o wypłaconą dla każdego z nich w toku postępowania likwidacyjnego kwotę 5.400 zł.

Za częściowo uzasadnione Sąd Okręgowy uznał także żądania powodów dotyczące zasądzenia odszkodowania z tytułu pogorszenia ich sytuacji życiowej i renty.

Niewątpliwie wskutek śmierci męża i ojca powodów nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. Zdaniem Sądu odszkodowanie winno wyrażać się kwotą 15.000 zł na rzecz każdego z nich. Zmarły utrzymywał rodzinę z prac dorywczych przede wszystkim u okolicznych rolników. To on dostarczał rodzinie środki utrzymania. Jego żona nie pracowała. Zajmowała się domem i dziećmi. Zmarły w zależności od potrzeb wykonywał również różne prace w domu. Orzekając o wysokości należnych powodom odszkodowań Sąd Okręgowy oparł się na wartościach minimalnego miesięcznego wynagrodzenia netto. Wynagrodzenie to wynosiło: w roku 2007 - 697,95 zł, w roku 2008 - 845,14 zł, w roku 2009 - 954,96 zł, w roku 2010 - 984,15 zł, w roku 2011 - 1.032,34 zł, w roku 2012 - 1.111,86 zł, w roku 2013 - 1.181 zł, w roku 2014 - 1.237,20 zł, w roku 2015 - 1.286,16 zł, w roku 2016 wynosi 1.355,69 zł.

Zatem od 1 października 2007 roku do 12 sierpnia 2012 roku (od 13 sierpnia 2012 roku została zasądzona renta) poszkodowany mógłby zarobić netto 55.676,31 zł. Jego rodzina liczyła 5 osób zatem na każdego członka rodziny przypadłaby kwota 11.135,26 zł. Jak wynikało z przesłuchania powodów P. L. (2) dokonywał w domu wszelkich napraw, dostarczał opał na zimę. W tym stanie rzeczy Sąd I instancji przyjął, uznając, iż ściśle udowodnienie wysokości żądania jest nader utrudnione (art. 322 k.p.c.), iż odszkodowanie wyraża się kwotą 15.000 zł. Kwotę tę pomniejszył o 30% z tytułu przyczynienia się poszkodowanego do szkody, co spowodowało zasądzenie na rzecz A. L. (1) kwoty 10.500 zł i na rzecz dzieci zmarłego po 6.000 zł (odszkodowania dla dzieci zmarłego dodatkowo zostały pomniejszone o wypłacone przez ubezpieczyciela kwoty 4.500 zł.

Sąd Okręgowy przyjął, iż w oparciu o art. 446 § 2 k.c. zasadnym było przyznanie na rzecz dzieci zmarłego renty. Ustalając wysokość renty Sąd Okręgowy wskazał, że rozmiar należnej renty zależy od tych samych przesłanek, które wyznaczają zakres i czas trwania obowiązku alimentacyjnego, jaki ciążyłby na zmarłym gdyby żył. W ocenie Sądu Okręgowego dzieci zmarłego wykazały, iż ich usprawiedliwione potrzeby i możliwości zarobkowe zmarłego (byłby w stanie osiągnąć dochód w wysokości wynagrodzenia minimalnego netto) pozwalają na ustalenie rent dla każdego z rodzeństwa L. w wysokości 200 zł, co po ich pomniejszeniu o 30% daje kwotę 140 zł. Wszystkie dzieci zmarłego kontynuują naukę. Najstarszy P. L. (1) uczy się (...), E. L. chodzi do szkoły(...) zaś K. L. uczy się (...). Żadne z dzieci nie otrzymuje żadnych świadczeń po ojcu. Rodzina utrzymuje się jedynie z pomocy (...) i prac dorywczych matki. Renty zliczone za okres od 13 sierpnia 2012 roku do 21 listopada 2014 roku wynoszą łącznie 3.817 zł dla każdego z rodzeństwa i od 22 listopada 2014 roku po 140 zł miesięcznie. Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw w przepisie art. 446 § 2 k.c. do zasądzenia renty na rzecz A. L. (1), dlatego w całości to żądanie oddalił.

O odsetkach od tej kwoty Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 481 k.c. i art. 455 k.c. Powodowie wezwali pozwanego o zapłatę zadośćuczynień, odszkodowania i renty pismem z dnia 13 października 2014 roku, które wpłynęło do pozwanego 20 października 2014 roku. Pozwany w odpowiedzi na to wezwanie pismem z dnia 11 grudnia 2014 roku przyznał dzieciom zmarłego tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania kwoty po 9.900 złotych i odmówił wypłaty świadczenia w pozostałej części. Pozwany zatem pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu zgłoszonych roszczeń od dnia 22 listopada 2014 roku. Ponieważ roszczenie w zakresie renty za okres trzech lat wstecz od daty wniesienia pozwu zostało zgłoszone dopiero w pozwie w tym zakresie pozwany pozostaje w opóźnieniu od upływu dwóch tygodni od daty doręczenia pozwu, tj. od 6 października 2015 roku. Pozew został doręczony 21 września 2015 roku. Żądanie zasądzenia odsetek za okres przed tą datą jest nieuzasadnione.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 100 k.p.c., art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia złożyli powodowie, zaskarżyli wyrok w części, tj.

I. A. L. (1) w pkt. 1 i 3 w zw. z pkt 7 wyroku:

1. oddalającej powództwo o zapłatę zadośćuczynienia ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 70.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;
2. oddalającej powództwo o zapłatę odszkodowania ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 10.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;

a w konsekwencji także w pkt. 9:

3. rozstrzygający o kosztach procesu poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty kosztów procesu wg stosunkowego rozdzielenia kosztów;

II. P. L. (1) w pkt 2, 4 i 5 w zw. z pkt 7 wyroku:

1. oddalającej powództwo o zapłatę zadośćuczynienia ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 64.600 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;
2. oddalającej powództwo o zapłatę odszkodowania ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 6.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;
3. oddalającym powództwo o zapłatę renty ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 140 zł miesięcznie z wyrównaniem za okres od sierpnia 2012r. do dnia zapłaty i na przyszłość z odsetkami,

a w konsekwencji także w pkt 9

4. rozstrzygający o kosztach procesu poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty kosztów procesu wg stosunkowego rozdzielenia kosztów;

III. K. L. w pkt 2, 4 i 5 w zw. z pkt 7 wyroku

1. oddalającej powództwo o zapłatę zadośćuczynienia ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 64.600 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;
2. oddalającej powództwo o zapłatę odszkodowania ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 6.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;
3. oddalającym powództwo o zapłatę renty ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 140 zł miesięcznie z wyrównaniem za okres od sierpnia 2012r. do dnia zapłaty i na przyszłość z odsetkami;

a w konsekwencji także w pkt 9

4. rozstrzygający o kosztach procesu poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty kosztów procesu wg stosunkowego rozdzielenia kosztów,

IV. E. L. w pkt 2, 4 i 5 w zw. z pkt 7 wyroku

1. oddalającej powództwo o zapłatę zadośćuczynienia ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 64.600 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;
2. oddalającej powództwo o zapłatę odszkodowania ponad zasądzoną wyrokiem kwotę 6.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 listopada 2014r. do dnia zapłaty;

3. oddalającym powództwo o zapłatę renty ponad zasadzoną wyrokiem kwotę 140 zł miesięcznie z wyrównaniem za okres od sierpnia 2012r. do dnia zapłaty i na przyszłość z odsetkami;

a w konsekwencji także w pkt 9

4. rozstrzygający o kosztach procesu poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty kosztów procesu wg stosunkowego rozdzielenia kosztów.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy:

a) naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 361 § 1 k.c. oraz art. 362 k.c. poprzez wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających, sprzecznych z doświadczeniem życiowym wyrażające się w przyjęciu, że zmarły P. L. (2) przyczynił się w 30% do wypadku, podczas gdy okoliczności te nie wynikają z zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności z opinii biegłego sądowego (...), a co za tym idzie pomniejszeniu zasądzonych kwot o ustalone przez Sąd przyczynienie;

b) naruszenie art. 6 k.c. w zw. z art. 14 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...) w zw. z art. 16 ust. 3 ustawy o działalności ubezpieczeniowej w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. i art. 233 k.p.c. poprzez przesunięcie ciężaru dowodu i błędne przyjęcie, że pozwanego nie obciąża ciężar dowodu faktów uzasadniających jego zarzuty przeciwko roszczeniu powodów;

c) naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c. i art. 231 k.p.c. poprzez braki w uzasadnieniu, które dowody zdaniem Sądu mogłyby potwierdzić przyczynienie zmarłego i błędne pominięcie wniosku zawartego w opinii biegłego sądowego z zakresu maszyn i urządzeń rolniczych, że jedynie dokumenty w postaci potwierdzenia zapoznania zmarłego z instrukcją obsługi maszyny i zasadami BHP mogłyby być podstawą do zastosowania przyczynienia, natomiast pozwany takich dokumentów nie złożył do akt sprawy oraz błędne przyjęcie jakoby zmarły posiadał wykształcenie rolnicze i doświadczenie, co przemawiałoby za przyjęciem świadomości z zakresu instrukcji obsługi maszyny i zasadami BHP, co jest sprzeczne z doświadczeniem życiowym i zebrany materiał dowodowy;

d) naruszenie przepisów postępowania, tj. z art. 3 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez nieprawidłowe obciążenie strony powodowej ciężarem dowodzenia w zakresie braku przyczynienia się zmarłego do powstałej szkody, podczas gdy to pozwany podnosił zarzut przyczynienia się zmarłego P. L. (2), wobec czego to na nim spoczywa onus probandi w tym zakresie, a nie jak błędnie przyjął Sąd, na powodach;

e) naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c. i art. 231 k.p.c. polegające na braku uzasadnienia jakimi okolicznościami kierował się Sąd przy oddaleniu pozostałych świadczeń żądanych przez powodów, a związanych z zadośćuczynieniem, brak uzasadnienia odnośnie analizy stopnia uprawdopodobnienia przez stronę powodową kryteriów zadośćuczynienia i stosownego odszkodowania w jakim zakresie dał im wiarę sąd, dlaczego sąd uznał je za rażąco wygórowane, co uniemożliwia ocenę prawidłowości określenia zasądzonych kwot;

f) naruszenie art. 100 k.p.c., mające wpływ na treść rozstrzygnięcia, poprzez stosunkowe rozdzielenie kosztów w sytuacji, gdy określenie należnej powodom sumy zadośćuczynienia i stosownego odszkodowania zależało od oceny Sądu. Ponadto w stosunku do powódki A. L. (1) pominięcie faktu, iż zwalczając zarzut przedawnienia prowadzone było postępowanie ustalające odpowiedzialność pozwanego co do zasady;

2. naruszenie prawa materialnego:

a) naruszenie art. 446 § 3 k.c. poprzez przyznanie powodom stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej w wysokości rażąco zaniżonej oraz przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, pominięcie części przesłanek (w szczególności kwestii opieki), a w konsekwencji przyjęcie, że zasądzone kwoty są odpowiednimi;

b) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na nieprawidłowym oszacowaniu rozmiaru krzywdy oraz cierpień psychicznych, których doznali i doznają powodowie po śmierci męża i ojca oraz brak oszacowania skutków naruszenia dobra osobistego powodów na przyszłość, a w konsekwencji naruszenie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. i art. 361 § 1 k.c. poprzez przyznanie powodom kwot zadośćuczynienia w wysokości rażąco zaniżonej oraz przez jego błędną wykładnię polegającą na oczywiście nieodpowiedniej ocenie przyjętych kryteriów ustalenia wysokości zadośćuczynienia w odniesieniu do rodzaju naruszonych dóbr osobistych, ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, niedostateczne uwzględnienie i rozważanie kryteriów oceny ogromu doznanej przez powodów krzywdy, a w szczególności rodzaju i intensywności więzi łączącej ojca z powodami oraz żoną, wieku uprawnionych do zadośćuczynienia, stopnia i trwałości cierpień, bólu po śmierci osoby najbliższej zarówno obecnie jak i w przyszłości, a także wpływu śmierci ojca na życie osobiste powodów, poczucie osamotnienia i zachwianie poczucia bezpieczeństwa, niemożności zatarcia negatywnych wspomnień w miarę upływu czasu (z uwagi na konieczność codziennego funkcjonowania w pobliżu tragicznej śmierci ojca) i innych;

c) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 362 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało błędnym ustaleniem, iż zmarły przyczynił się w 30% do powstałej szkody,

W oparciu o tak sformułowane zarzuty wnieśli o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 w zakresie zadośćuczynienia poprzez zasądzenie dla powódki A. L. (1) dalszej kwoty w wys. 80.000 zł wraz z odsetkami, z tym, że za okres od dnia 22 listopada 2014r. do dnia 31.12.2015 odsetki ustawowe, a od dnia 1.01.2016 roku do dnia zapłaty odsetki ustawowe za opóźnienie;

2. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 2 w zakresie zadośćuczynienia poprzez zasądzenie na rzecz każdego z powodów P. L. (1), K. L., E. L. od pozwanego dalszych kwot po 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami, z tym, że za okres od dnia 22 listopada 2014r. do dnia 31.12.2015 odsetki ustawowe, a od dnia 1.01.2016 roku do dnia zapłaty odsetki ustawowe za opóźnienie;

3. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 3 w zakresie odszkodowania poprzez zasądzenie na rzecz powódki A. L. (1) od pozwanego dalszej kwoty 39.500 zł tytułem stosownego odszkodowania wraz z odsetkami, z tym, że za okres od dnia 22 listopada 2014r. do dnia 31.12.2015 odsetki ustawowe, a od dnia 1.01.2016 roku do dnia zapłaty odsetki ustawowe za opóźnienie;

4. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 4 w zakresie odszkodowania poprzez zasądzenie na rzecz każdego z powodów P. L. (1), K. L., E. L. od pozwanego dalszych kwot po 39.500 zł tytułem stosownego odszkodowania wraz z odsetkami, z tym, że za okres od dnia 22 listopada 2014r. do dnia 31.12.2015 odsetki ustawowe, a od dnia 1.01.2016 roku do dnia zapłaty odsetki ustawowe za opóźnienie;

5. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 5 w zakresie renty poprzez zasądzenie na rzecz każdego z powodów: P. L. (1), K. L. i E. L. od pozwanego dalszej kwoty po 60 zł, płatne w następujący sposób:

a. za okres od 13 sierpnia 2012r. do 21 listopada 2014r. dalszej kwoty w wysokości 1.556 zł dla każdego z w/w powodów z odsetkami, z tym, że za okres od dnia 6.10.2015r. do 31.12.2015r. odsetki ustawowe, a od dnia 1.01.2016r. do dnia zapłaty odsetki ustawowe za opóźnienie;

b. od 22 listopada 2014r. do 10-go dnia każdego miesiąca z góry w wysokości 200 zł miesięcznie wraz z odsetkami, z tym, że w kolejnych miesiącach odsetki ustawowe od dnia wymagalności do dnia 31.12.2015r., a od dnia 1.01.2016r. i na przyszłość odsetki ustawowe za opóźnienie;

zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Ewentualnie wnieśli o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest częściowo uzasadniona.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne.

Nie w pełni jednak podziela konsekwencje prawne wywiedzione w oparciu o poczynione ustalenia.

Przechodząc do poszczególnych zarzutów apelacji stwierdzić należy, że zasadne są zarzuty zmierzające do podważenia ustalenia Sądu I instancji odnośnie stopnia przyczynienia poszkodowanego do wypadku.

Zgodzić należy się z zarzutem apelacji, iż Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że zmarły w sposób świadomy zdecydował się na pracę przy urządzeniu nie posiadającym wymaganych osłon i usuwał awarię bez odłączenia napędu. Za błędne należy również uznać założenie Sądu I instancji, iż P. L. (2) miał świadomość jak zbudowany jest(...) jakie powinien posiadać zabezpieczenia – osłony, gdyż miał doświadczenie z wcześniejszej pracy w gospodarstwie rolnym i obsłudze sprzętu rolniczego, a w konsekwencji miał świadomość grożącego nieubezpieczenia. Z akt sprawy wynika, że P. L. (2) nie posiadał własnego gospodarstwa rolnego wyposażonego w sprzęt rolniczy, posiadał wykształcenie w branży budowlanej – (...) a nie rolniczej, pracą w rolnictwie zajmował się dorywczo, najmując się u okolicznych rolników do prac o różnym charakterze. Trudno od takiej osoby wymagać aby posiadała znajomość obsługi maszyn rolniczych oraz przepisów BHP koniecznych do tej obsługi. Pozwany nie wykazał, aby poszkodowany posiadał stosowne przeszkolenie do obsługi sprzętu rolniczego oraz znajomość przepisów BHP z tym związanych, a to zgodnie z ciężarem dowodu wynikającym z art. 6 k.c. na nim spoczywał obowiązek dowodowy wykazania świadomego przyczynienia się P. L. (2) do szkody.

Z akt sprawy nawet nie wynika, aby poszkodowany został przeszkolony w zakresie chociażby obsługi jednej tylko maszyny – (...), na którym w dniu wypadku pracował. Z opinii biegłego wynika, że ciągnik nie posiadający osłon nie powinien być w ogóle dopuszczony do pracy. Trudno wymagać od osoby nieprzeszkolonej, jaką był P. L. (2), aby posiadała wiedzę co do tego w jakie elementy powinien być wyposażony (...) aby spełniał warunki bezpieczeństwa. Podczas składania ustnej opinii uzupełniającej biegły jednoznacznie stwierdził, iż świadomość tego, gdzie powinna być osłona i jakie mogą być konsekwencje jej braku, zmarły mógłby mieć jedynie po zapoznaniu się z instrukcją i po odbyciu szkolenia BHP.

Wobec powyższego przyjęcie przez Sąd I instancji, w ślad za pozwanym, iż ze strony P. L. (2) doszło do przyczynienia do zdarzenia powodującego jego śmierć należy uznać za gołosłowne, nie poparte żadnym materiałem dowodowym, całkowicie dowolne. Z samego faktu, iż poszkodowany zatrudniał się dorywczo do prac rolnych u okolicznych rolników nie może wynikać wniosek, iż posiadał chociażby podstawową wiedzę w zakresie BHP przy obsłudze zmechanizowanego sprzętu rolniczego. Wnioski takie należy uznać za zdecydowanie za daleko idące.

Zatem za zasadny należy uznać zarzut apelacji wyprowadzenia przez Sąd I instancji w oparciu o zebrany materiał dowodowy błędnych wniosków, sprzecznych z doświadczeniem życiowym poprzez przyjęcie, że P. L. (2) przyczynił się w 30% do wypadku, tj. art. 233 k.p.c., a w konsekwencji za zasadny należy uznać zarzut naruszenia prawa materialnego art. 361 § 1 k.c., 362 k.c.

Również za zasadne należy uznać twierdzenia skarżących, iż to pozwany, jeżeli uznał, że poszkodowany przyczynił się do szkody, okoliczności te powinien udowodnić, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia art. 6 k.c., 232 k.p.c.

Za niezasadne natomiast Sąd Apelacyjny uznał zarzuty naruszenia art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. i art. 361 k.c. poprzez przyznanie powodom zadośćuczynienia w wysokości rażąco zaniżonej oraz błędną wykładnię poprzez przyjęcie nieodpowiednich kryteriów mając na uwadze rodzaj naruszonych dóbr osobistych, ogrom doznanej przez powodów krzywdy, rodzaj i intensywność więzi jaka łączyła powodów ze zmarłym.

Wbrew twierdzeniom apelacji w ocenie Sądu Apelacyjnego nie można przyjąć, aby Sąd Okręgowy zasądzając zadośćuczynienie na rzecz każdego z powodów zasądził je w wysokości rażąco zaniżonej.

Wbrew twierdzeniom skarżących Sąd Okręgowy uwzględnił ogrom doznanej przez powodów krzywdy, a w szczególności rodzaj i intensywność więzi łączącej ojca z powodami oraz męża z żoną, wiek uprawnionych do zadośćuczynienia, stopień i trwałość cierpień, ból po śmierci osoby najbliższej, a także wpływ śmierci ojca na życie osobiste powodów, poczucie osamotnienia i zachwianie poczucia bezpieczeństwa. Wyważenie odpowiedniej kwoty, w relacji do okoliczności sprawy, zawsze należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, a ingerencja Sądu II instancji jest tu możliwa jedynie w drodze wyjątku – gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na wysokość zadośćuczynienia, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie.

Wbrew twierdzeniom apelacji Sąd Okręgowy miał na uwadze okoliczność, iż żona zmarłego A. L. (1) w chwili śmierci męża była osobą stosunkowo młodą(...) i od 10 lat pozostawała w szczęśliwym, wzajemnie wspierającym się małżeństwie z P. L. (2), a po śmierci męża musiała przejąć jego rolę w dbałości o rodzinę i sama podejmować działania aby utrzymać rodzinę. Korzystała w dużej mierze (...). Sąd Okręgowy miał na uwadze okoliczność, iż śmierć męża jest bardzo traumatycznym wydarzeniem. Bez wątplenia podkreślić jednak należy, że powódka miała wsparcie najbliższej rodziny chociażby w opiece nad dziećmi, (...) Poradziła sobie z zaistniałą sytuacją(...), wszystkie dzieci zdobywały kolejne stopnie wykształcenia, są zadbane, powódka również dba o dom.

Również dzieci zmarłego poradziły sobie z bez wątplenia trudną sytuacją jaką jest śmierć jednego z rodziców.

Sąd Okręgowy w swoim uzasadnieniu podkreślił, że świat dzieci zmarłego uległ zmianie na skutek nagłej i tragicznej śmierci P. L. (2). Nie tylko stracili oni osobę najbliższą, która stanowiła dla nich ogromne wsparcie, ale również zaczęły borykać się z problemami finansowymi. Mogli jednak liczyć na pomoc i opiekę najbliższej rodziny – babci, kiedy ich matka była hospitalizowana. Nie zostali pozostawieni sami sobie. Otoczone były dbałością ze strony matki, która stopniowo zaczęła odzyskiwać równowagę. Zarówno żona zmarłego jak i dzieci powoli zaakceptowały nową sytuację w jakiej się znalazły i mimo bardzo dotkliwej straty, po okresie żałoby nie wykazują zaburzeń emocjonalnych, kontynuują naukę, mają konkretne plany na przyszłość.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zadośćuczynienie ustalone przez Sąd I instancji w kwocie po 100.000 zł na rzecz każdego z powodów nie jest rażąco zaniżone, stanowić będzie stosowną rekompensatę na dostosowanie się do nowej rzeczywistości i złagodzi cierpienia wywołane utratą osoby bliskiej.

Sąd Apelacyjny dokonał jedynie korekty zasądzonych przez Sąd Okręgowy zadośćuczynienia podwyższając je w stosunku do każdego z powodów o 30% o jakie zostało obniżone z uwagi na przyjęte przez Sąd I instancji przyczynienie poszkodowanego, które to Sąd II instancji uznał za nieuzasadnione.

Za niezasadny należy uznać kolejny z zarzutów apelacji naruszenia prawa materialnego – art. 446 § 3 k.c. poprzez przyznanie powodom stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w wysokości rażąco zaniżonej.

Wbrew twierdzeniom apelacji Sąd Okręgowy zasądzając odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej uwzględnił nie tylko utracone wynagrodzenie jakie mógłby otrzymać poszkodowany, gdyby nie uległ wypadkowi, ale uwzględnił również i inne czynności jakie na rzecz swojej rodziny wykonywał w postaci wszelkich napraw, organizowania opału na zimę oraz innych prac domowych.

Podkreślić należy, że po śmierci P. L. (2) A. L. (1) podjęła się pracy zarobkowej oraz czyniła starania o wsparcie z opieki społecznej w różnej formie, a czego nie czyniłaby, gdyby żył jej mąż. Zatem przyjąć należy, że pogorszenie sytuacji rodziny mogłoby stanowić jedynie różnicę pomiędzy dochodami jakie otrzymywała rodzina na swoje utrzymanie przed i po śmierci P. L. (2). Skarżący zaś czyni błędne założenie, że sytuacja powodów nie zmieniłaby się mimo, iż A. L. (1) czyniła starania o środki finansowe na utrzymanie rodziny. Starania te mimo, iż sytuacja finansowa była trudna, były na tyle skuteczne, że pozwoliły rodzinie na zaspokojenie jej najpilniejszych potrzeb.

Wobec powyższego w ocenie Sądu Apelacyjnego zasadnym było podwyższenie zasądanego odszkodowania w stosunku do każdego z powodów jedynie o kwotę stanowiącą 30% ustalonego odszkodowania przez Sąd I instancji, a niezasadnie obniżonego z tytułu przyczynienia poszkodowanego do szkody.

Odnosząc się do zarzutu niezasadnego obniżenia renty zasądzonej na rzecz dzieci zmarłego stwierdzić należy, że jest on uzasadniony w świetle niezasadnie przyjętego przez Sąd I instancji przyczynienia P. L. (2) do szkody. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny podwyższył zasądzoną na rzecz każdego dziecka zmarłego rentę z kwoty 140 zł do kwoty po 200 zł miesięcznie.

Konsekwencją zmiany orzeczenia Sądu I instancji co do wysokości i zasądzenia na rzecz każdego z powodów kwot o 30% wyższych zarówno z tytułu zadośćuczynienia, odszkodowania oraz renty od kwot ustalonych przez Sąd I instancji jako podstawa rozstrzygnięcia zmianie uległo zgodnie z art. 100 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach procesu przed Sądem I instancji.

Mając powyższe na uwadze Sąd na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok uwzględniając apelację w zakresie niezasadnie przyjętego przyczynienia poszkodowanego do powstałej szkody i podwyższył zasądzone na rzecz każdego z powodów kwoty o 30% w stosunku do kwot przyjętych za podstawę należnego każdemu z powodów zadośćuczynienia, odszkodowania oraz renty, a w pozostałym zakresie na mocy art. 385 k.p.c. apelację oddalił jako nieuzasadnioną.

O kosztach orzeczono na mocy art. 100 k.p.c.